

Башун А.В.*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Сучасні міжнародні відносини є багатограними та неоднозначними. Вони виникають між державами у різних сферах суспільної діяльності – економічній, політичній, соціальної, екологічній, гуманітарній, військовій, тощо. Список є невичерпним. Однак на сьогодні науковців та політиків дедалі більше цікавить ще й інша сфера міждержавних відносин, яка до речі є не новою, – міжнародне енергетичне співробітництво та міжнародне енергетичне право як правовий механізм здійснення такого співробітництва.

Енергетичні ресурси як сукупність джерел енергії виступають головними рушійними силами розвитку економіки країни, відіграють важливу роль у життєдіяльності усіх сфер суспільства, які в свою чергу невід’ємно пов’язані з раціональним використанням природних ресурсів та забезпеченням екологічної безпеки країни. Впродовж різних етапів розвитку людства важливість та значення кожного окремого джерела енергії змінювалась, однак так чи інакше окреме джерело енергії вартє певного інтересу – як економічного, політичного, так і правового.

Історія розвитку та становлення міждержавних відносин є історією використання енергетичних ресурсів та становлення міжнародного енергетичного співробітництва. Нам цілком зрозуміло, що енергія як така, є невід’ємною частиною будь-якого виробництва, процесу чи діяльності. Тому, енергетика завжди посідала окреме, специфічне, місце у розвитку та становленні будь-яких міждержавних відносин чи то окремого суспільства. Хоча, енергетична складова сьогодні посідає більш значуще місце, ніж декілька десятиріч назад.

Сьогодні у світі відбуваються процеси, які цікавлять нас перш за все – розробка та впровадження технологій з виробництва енергії, отриманої шляхом використання альтернативних джерел енергії, які в першу чергу дозволяють вирішити ряд економічних та екологічних проблем. Тому питання міжнародно-правового регулювання діяльності із вироблення та використання енергії, отриманої за допомогою альтернативної енергетики, є надзвичайно актуальним.

Категорія альтернативних джерел енергії, як зазначалось вище, є категорією не новою в енергетичній сфері, хоча і явищем досі не повністю дослідженим. Відомо, що еволюція розвитку будь-якого явища породжує правило розгляду такого явища у якості тенденції. Такі тенденції можуть бути як короткостроковими, так і довгостроковими; обумовлюватись різного роду факторами та бути більш чи менш зрозумілими. Однак залишається незаперечним факт наявності такої тенденції.

Застосовуючи таке правило в контексті розуміння категорії альтернативних джерел енергії, можна прийти до висновку, що тенденція створення та становлення альтернативної енергетики в цілому є такою, що вже сформувалась. Таким чином, ми підходимо до розуміння того, що альтернативна енергетика в міжнародному праві – є на сьогодні поки що домінуючою тенденцією розвитку енергетичного права в цьому напрямку.

Причин для цього реально багато, однак резюмуючи, можна розподілити їх за певними категоріями, першою з яких безперечно є:

* аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Буткевич О.В.

- економічна: постійне економічне зростання цін на традиційні, викопні джерела енергії, збільшення економічних ризиків, дисбаланси у фінансовій та торговій сферах, збільшення залежності від імпорту в умовах зростаючого попиту на енергію, а отже і розподіл держав на енергозалежних та енергозабезпечуючих;
- політична – застосування енергетичної складової при вирішенні міжнародних спорів між сторонами, політика «великих» держав, яка передбачає за своєю природою підкорення малих великими;
- екологічні проблеми, особливо ті, що пов'язані з викидами парникових газів, зберіганням та похованням радіоактивних відходів ядерної енергетики, можливими аваріями на енергетичних об'єктах, тощо.

Прикладів можна наводити багато. Однак разом з цим, нас цікавить саме не аналіз причин появи такого явища, як альтернативна енергетика, а саме аналізувати положень сучасного міжнародного права в контексті правового регулювання відносин у сфері альтернативних джерел енергії.

Правовою основою для міжнародного енергетичного співробітництва сьогодні виступає Договір до Енергетичної Хартії. Підпунктом (d) пункту 1 статті 19 Договору до Енергетичної Хартії визначено, що Сторони, що домовляються приділяють особливу увагу підвищенню енергоефективності, освоєнню та використанню відновлювальних джерел енергії, заохоченню використання більш чистих видів палива та використанню технологій та технологічних засобів, які сприяють зниженню забруднення.

Ефективне використання природних ресурсів та енергетика займає центральне місце в рамках роботи з досягнення цілей стійкого розвитку, що здійснюється під егідою ООН.

Так, Декларація тисячоліття ООН, прийнята Резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року, визначає, що повага до природи є на сьогодні однією з найфундаментальніших цінностей в системі міжнародних відносин у XXI столітті. Відповідно до статті 23 зазначеної Декларації, міжнародне співтовариство буде намагатись притримуватись нової етики бережного та відповідального відношення до природи. Така етика передбачає більш активні зусилля, направлені на виконання положень міжнародних договорів; подолання нераціональної експлуатації водних ресурсів; активізацію співробітництва з метою скорочення кількості та наслідків стихійних лих та антропогенних катастроф. Комплексній проблемі енергетики була приділена увага також на Конференції ООН з навколишнього середовища, яка відбувалась у Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Серед питань, які обговорювались на конференції, окреме місце займало питання раціонального використання природних ресурсів. Крім того, зазначимо, що питання важливості енергетичного розвитку в тому числі й активно обговорюється під час проведення сесій Комісії ООН зі стійкого розвитку. Так, енергетика стала однією з головних тем під час проведення дев'ятої сесії зазначеної Комісії зі стійкого розвитку, в рамках якої країни погодились з тим, що необхідно здійснювати більш активні заходи із розробки, застосування та передачі більш ефективних та екологічно чистих технологій, а також підкреслили нагальну необхідність у прийнятті заходів в найкоротший термін із подальшої розробки та підвищенні ролі альтернативних джерел енергії. Із підписанням Кіотського протоколу 1997 року до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату використання альтернативних джерел енергії виявляється в тому числі «логічним кроком» у світлі взятих державами зобов'язань щодо зменшення викидів «парникових» газів.

Разом з тим, слід зазначити, що на сьогодні у міжнародному праві відсутня певна систематизована правова база щодо регулювання відносин у сфері альтернативних джерел енергії. Так, на сьогодні існує досить розвинуте та прогресивне законодавство Європейського Союзу, що регулює функціонування альтернативної енергетики, яке має бути взірцем та основою для формування міжнародного енергетичного права в цілому, та альтернативних джерел енергії зокрема.